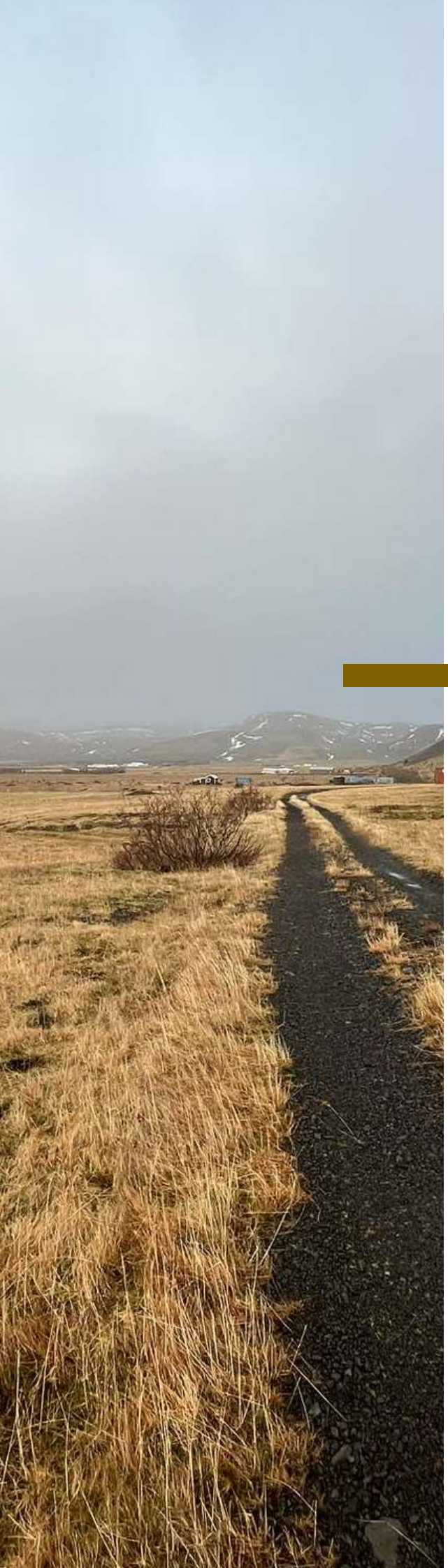

NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA

Aðalstræti 12
415 Bolungarvík
nave@nave.is

Fornleifaskráning

Fornleifaskráning vegna breytinga á deiliskipulagi í landi Akurgerðis í Ölfusi

Margrét Hrönn Hallmundsdóttir

Atli Rúnarsson

Janúar 2025

NV nr. 03-25

NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA		**Dagsetning Mán/ár: 15.01.2025**
Skýrsla nr:03.25	**Verknúmer:**	**Dreifing:** ☐ **Opin** ☐ **Lokuð til:** ☐ **Háð leyfi verkkaupa**
Upplag:3	**Verkstig:**	
Heiti skýrslu: Fornleifaskráning vegna breytinga á deiliskipulagi í landi Akurgerðis í Ölfusi		**Unnið fyrir:**
Höfundur: Margrét Hrönn Hallmundsdóttir, Atli Rúnarsson		**Verkefnastjóri:** Margrét Hrönn Hallmundsdóttir

ÚTDRÁTTUR

Fornleifaskráning vegna breytinga á deiliskipulagi á reit úr landi Akurgerðis II í Ölfusi. Landi tilheyrði fyrir 1954 Hvammi í Ölfusi.Engar minjar fundust við vettvangsrannsókn.

Undirskrift verkefnastjóra: MHH	**Yfirfarið af:** AR

EFNISYFIRLIT

1. Inngangur 4
2. Aðferðafræði 4
   2.1 Tilgangur fornleifaskráninga 4
   2.2 Skráning fornleifa 5
3. Framkvæmdasvæðið 6
   3.1 Saga Hvamms 6
4. Niðurstöður 10
5. Heimildaskrá 12

1. INNGANGUR

Að beiðni Brynleifs Siglaugssonar hjá BH bygg gerði fornleifadeild Náttúrustofu Vestfjarða fornleifaskráningu á deiliskipulagsreit í landi Akurgerðis í Ölfusi. Núverandi deiliskipulag gerir ráð fyrir frístundabyggð á svæðinu en á að breyta því í landbúnaðarnotkun.

Svæðið var áður skráð árið 2009 af Byggðasafni Árnesinga[1] Einnig var svæðið hluti af aðalskráningu Fornleifastofnunar Íslands ses. af fornleifum í Ölfusi,[2] en þrengri kröfur eru settar á skráningu vegna deiliskipulags.

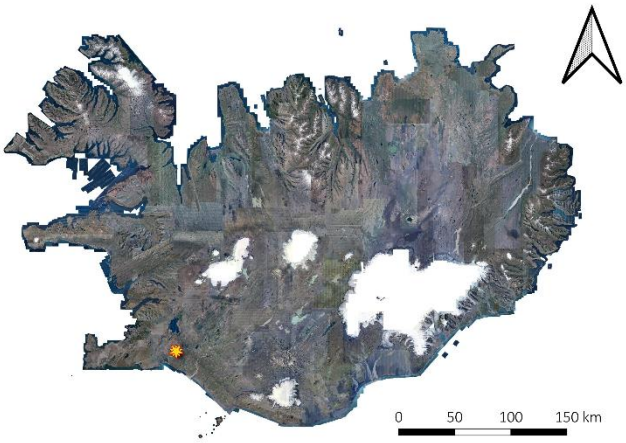

Mynd 1. Staðsetning skráningarsvæðisins merkt með gulri stjörnu

Svæðið var gengið en engar minjar fundust. Vettvangsvinna fór fram þann 15.1 2025 og var unnin af Margréti Hrönn Hallmundsdóttir, fornleifafræðingi. Atli Rúnarsson og Margrét Hrönn Hallmundsdóttir sáu um skýrslu- og kortagerð.

2. AÐFERÐAFRÆÐI

Aðferðafræði rannsóknarinnar byggir fyrst og fremst á fornleifaskráningu á vettvangi en að auki var farið yfir helstu heimildir um jarðirnar, s.s. örnefnaskrár, túnakort, jarðabækur og annað sem getur gefið vísbendingar um fornminjar. Svæðið hafði áður verið skráð að hluta og var stuðst við þá skráningu. Allir minjastaðir voru skráðir og teknir voru staðsetningarpunktar á hverjum stað með Trimble Juno 5 uppmælitæki. Minjastöðum var lýst og ljósmyndir teknar af hverjum stað.

2.1 Tilgangur fornleifaskráninga

Í lögum um menningarminjar nr. 80 29 júní 2012 segir að lögin eigi að tryggja eftir föngum verndun menningarsögulegra minja í eigin umhverfi og að íslenskum menningararfi verði skilað óspilltum til komandi kynslóða. Eins eiga lögin að auðvelda aðgang að minjunum, kynna þær þjóðinni og greiða fyrir rannsóknum. Þá er fornleifaskráning bundin í skipulagsgerð skv. lögunum, en í 16.gr. segir:

> Skylt er að fornleifaskráning fari fram áður en gengið er frá svæðisskipulagi, aðalskipulagi eða deiliskipulagi eða endurskoðun þess og skal sá sem ber ábyrgð á skipulagsgerð í samræmi við skipulagslög standa straum af kostnaði við skráninguna.

Í 3. Grein laganna eru fornleifar skilgreindar sem:

> Fornleifar teljast til hvers kyns mannvistarleifar, á landi, í jörðu, í jökli, sjó eða vatni, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á og eru 100 ára og eldri, svo sem:
> búsetulandslag, skrúðgarðar og kirkjugarðar, byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi leifum mannvirkja og öskuhauga, húsaleifar

[1] Margrét Hrönn Hallmundsdóttir & Edda Linn Rise, 2009
[2] Ragnheiður Gló Gylfadóttir, 2020

> hvers kyns, svo sem leifar kirkna, bænhúsa, klaustra, þingstaða og búða, leifar af verbúðum, naustum og verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum, vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri, tún- og akurgerði, leifar rétta, áveitumannvirki og aðrar ræktunarminjar, svo og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita, vegir og götur, leifar af stíflum, leifar af brúm og öðrum samgöngumannvirkjum, vöð, varir, leifar hafnarmannvirkja og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra, virki og skansar og leifar af öðrum varnarmannvirkjum, þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð, áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum og minningarmörk í kirkjugörðum, haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið, skipsflök eða hlutar þeirra.
> Fornminjar njóta friðunar nema annað sé ákveðið af Minjastofnun Íslands.

Í 21. grein laga um menningarminjar segir:

> fornleifum, sbr. 3. mgr. 3. gr., jafnt þeim sem eru friðlýstar sem þjóðminjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands.

Þetta á við um allar fornleifar, óháð sérstakri friðlýsingu. Friðhelgi fornleifa er ekki háð því að þær séu þekktar eða hafi verið skráðar. Sú skylda hvílir á sveitarfélögum eða framkvæmdaraðilum að gera Minjastofnun Íslands viðvart ef fyrirsjáanlegt er að minjar spillist vegna hvers konar framkvæmda eða breyttrar landnotkunar (sjá 12.gr.).

> Ef fornminjar sem áður voru ókunnar finnast við framkvæmd verks skal sá sem fyrir því stendur stöðva framkvæmdir án tafar. Skal Minjastofnun Íslands láta framkvæma vettvangskönnun umsvifalaust svo skera megi úr um eðli og umfang fundarins. Stofnuninni er skylt að ákveða svo fljótt sem auðið er hvort verki megi fram halda og með hvaða skilmálum. Óheimilt er að halda framkvæmdum áfram nema með skriflegu leyfi Minjastofnunar íslands (24.gr.)

Eitt af markmiðum fornleifaskráningar er að koma í veg fyrir að minjar verði fyrir skemmdum af gáleysi eða nauðsynjalausu. Fornleifaskráning nýtist við minjavörslu þegar ákveða á verndun á einstökum minjastöðum. Eins kemur hún að miklum notum vegna fyrirhugaðra framkvæmda. Þá er hægt að taka tillit til minjanna við skipulagsgerð og nýta þær í rannsókna- eða kynningarskyni. Með fornleifaskráningu má einnig stórlega minnka líkur á að fornleifar komi óvænt í ljós við framkvæmdir sem gæti leitt til tafa á viðkomandi verki.

2.2 Skráning fornleifa

Verkefnanúmeri er úthlutað af Minjastofnun Íslands og svæðið hefur verið merkt inn á vefsjá Minjastofnunar og skýrsla skráð þar sem og minjar sem mældar voru upp. Verkefnið fékk númerið *3388* og þar á eftir eru hlaupandanúmer rannsóknarinnar, dæmi: *3388-001*.

3. FRAMKVÆMDASVÆÐIÐ

Akurgerði er nýbýli og byggðist úr landi Hvamms árið 1954.

3.1 Saga Hvamms

Hvammur er landnámsjörð og í rituðum heimildum var jörðin fyrst nefnd á nafn í *Landnámu*. Ormur hinn gamli Eyvindarson nam Hvamm og segir um landnám hans í *Árbók hins íslenska fornleifafélags*: „Svo segir Landnáma (V.13.) <<Ormr (hinn gamli) nam land fyrir austan Varmá til Þverár ok um Ingólfsfell alt ok bjó í Hvammi; hans son var Darri faðir Arnar>> … Þverá, sem hér er nefnd hlýtur að vera Tunguá í Grafningi. Til þess getur um enga aðra á verið að ræða.“[3]

Nánar er fjallað um landnám Hvamms í *Árnesinga sögu*: „Um landnámsmörk Orms ber landnámugerðum saman algerlega að efni til. Austurmörk landnáms hans var Sogið og Ölfusá milli Auðsholts og Arnarbælis austur um Ölfussveit úr farvegi sínum hjá Vorsabæ, eins og síðar verður vikið að. Norðurmörk að austanverðu er Þverá, og hafa þar mætzt landnám Þorgríms bílds og Orms. Norðurmörkin eru annars hálendið upp af Ölfusinu. Ingólfsfjall allt verður í landnámi Orms ins gamla, enda segir, að hann næmi land „um Ingólfsfjall allt.“ Landnám Orms hefur tekið yfir austurhluta Ölfussins, og er all mikið af landinu mýrlendi og gott slægjuland, eins og kunnugt er. Ekki verður nú sagt, hvar landnámsmörkin hafa verið að vestanverðu til fjalls, en líklegt sýnist, að Grensdalsá hafi þar skilið lönd þeirra Orms og Álfs egðska. En Sauðá gæti líka hafa ráðið merkjum. Ormur er sagður hafa búið í Hvammi. Stendur sá bær enn norðarlega vestan undir Ingólfsfjalli nokkru sunnar en vegurinn um Grafningsháls liggur úr „Djúpa Grafningnum“ svonefndum niður og vestur með fjalllendinu ofanvert við Ölfusið.“[4]

Í *Árbók Ferðafélagsins* segir um landnámið: „Núpar er önnur tveggja landnámsjarða í Ölfusi, hin er Hvammur (báðar í landnámi Ingólfs, en margir landnámsmenn sem síðar komu út en Ingólfur „hafa byggt í hans landnámi“ að því er Landnáma hermir).“[5]

Ingólfur Arnarson landnámsmaður er sagður heygður í Inghól á norðanverðu Ingólfsfjalli, en haugurinn er innan landamerkja Hvamms. Fjallið dregur jafnframt nafn sitt af honum.[6] Hjá haugnum er annar minni haugur og er sagt að þar liggi hundur hans. Talið er að Ingólfur hafi valið sér þennan legstað svo hann gæti séð yfir sitt fyrsta landnám.[7]

Jörðin Hvammur er nefnd á tveimur stöðum í *Íslenzku fornbréfasafni*, í fyrra skiptið árið 1395 og þar kemur fram að jörðin var þá í eigu Viðeyjarklausturs.[8] Næst var hún nefnd árið 1555 en þá seldi Eggert Hannesson Grími Þorleifssyni jörðina fyrir 30 hdr.[9]

Árið 1706 var jörðin skráð og lýst í *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns* en þar sést m.a. að jörðin var ekki lengur í eigu Viðeyjarklausturs. Í bókinni sagði: „Hwammur. Jarðardýrleiki xxc og so tíundast fjórum tíundum. Eigandinn Andres Fimmbogason lögrjettumaður á Kröggólfsstöðum. Ábúandi Örnólfur Jónsson. Landskuld lxxx álnir. Betalast í öllum gildum landaurum til landsdrottins. Leigukúgildi iiii. Leigur betalast í smjöri heim til Kröggólfsstaða. Kvaðir eru hingað til skipsáróður um vertíð í Þorlákshöfn, geldst in natura, en hjer eftiráskilið það venjulegt verið hefur. Kvikfjenaður vii kýr, i kvíga veturgömul, ii kálfar, xxii ær, vii sauðir

[3] Brynjúlfur Jónsson, 1905, bls. 1-4
[4] Einar Arnórsson, 1950, bls. 213-214
[5] Þór Vigfússon, 2003, bls. 104
[6] Svavar Sigmundsson, 1979, bls. 195
[7] Bjarni Harðarson, 2001, bls. 60
[8] Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 3. bindi, 1947-1950, bls. 597
[9] Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 13. bindi, 1947-1950, bls. 65

tvævetrir og eldri, x veturgamlir, xxiiii lömb, sum óvís, ii hestar, i hross með fyli, i únghryssa. Fóðrast kann v kýr og áðurtalið kvikfje. Afrjett er fri ut supra. Móskurður til eldiviðar sem áður segir um Hvol. Skógarítak hefur fyrrum fylgt jörðinni meðan kóngseign var, eirninn síðan bóndaeign gjörðist, í Miðengislandi fyrir austan Alftavatn átölulítið, því jörðin var ein fyrrum af Grímsness ljensjörðum, sem so kallast. Berjalestur hefur fyrrum verið að nokkru gagni, en nú nær því enginn. Ekki er óhætt kvikfje fyrir graflækjum og dýjum. Hætt er húsum og heyjum stórlega fyrir veðrum. Högunum spilla fjallskriður og stórgrýti. Hjáleiga hefur verið ein bygð í úthögum jarðarinnar, og hefur í auðn legið um 20 ára tíma; varaði sú bygð ei lengur en 2 eður 3 ár. Ekki vita menn hvað skuldir hafa verið. Það tjáist þó að ómögulegt er aftur að byggja án heimajarðarinnar skaða, og var býlið kallað Lambhage.[10]

Hvammur var 20 hundraða jörð árið 1840 og þar voru þá góður sumar- og vetrarhagar, en snögglent og heyskaparlítið.[11] Í *Jarðatali á Íslandi* sem ritað var árið 1847 segir að jörðin hafi verið í bændaeign, enn var hún 20 hundraða jörð að dýrleika og landskuldin 0,100, kúgildin voru 4 og að jörðinni var einn eigandi að 7 h. og einn leiguliði.[12] Ári síðar er forn hundraðatala jarðarinnar skráð 20 en ný hundraðatala 17,3.[13]

Á túnakorti sem teiknað var árið 1918 má sjá að tún Hvamms voru 4,7 ha og þar af slétt ca. 9/10. Matjurtagarðar voru skráðir 768m^2, og nýyrkja var 0,6 ha og er hún öll slétt. Auk þessa má sjá bæinn, traðir, heygarða, tvö útihús og á nýyrkjunni sjást þrjú hús. Bærinn stendur sunnarlega í túni, traðir eru þétt austan við húsið og ganga í suður, matjurtagarðurinn er þétt sunnan við húsið og þétt vestan við traðirnar. Annar matjurtagarður er þétt norðan við bæinn. Útihúsin eru bæði norðarlega í túninu og nýyrkjan er suðaustur af bænum.[14]

Árið 1932 voru tún Hvamms 5.5ha og matjurtagarðar 700m^2.[15] Árið 1977 voru tún Hvamms orðin 34ha af stærð.[16] Í *Sunnlenskum byggðum* sem gefin var út árið 1983 er jörðinni svo lýst: „Hvammur var 20 hundraða jörð að fornu mati og landmikil því henni fylgir um fjórði partur af Ingólfsfjalli. Þar uppi er lítið gróið, þó sumarhagar fyrir fé. Fjallið er víða snarbrattir hamrar og smábrekkur við fót þeirra. Þar er víða stórgrýti og skjólgott. Neðan fjallsins víðlendar og grasgefnar mýrar en nokkuð blautar. Mest af þeim er nú ræst fram og ræktað í tún. Mótak er gott en ekki notað lengi. Sæmileg vetrarbeit var á mýrum. Tún og hagar neðan fjalls girtir. Ríkissjóður er eigandi Hvamms. Árið 1930 lét þáverandi eigandi Hvamms, Þorsteinn Scheving Thorsteinsson lyfsali, reisa nýbýli vestan við gamla túnið. Fékk það allt land vestan Hvammsár. Við búsetulok á gamla bænum 1942 fékk nýbýlið öll jafnaðarafnot.“[17] Í þeirri sömu bók eru taldar upp nokkrar jarðir sem byggðar voru úr landi Hvamms en Landnám ríkisins kom þar á fót nýbýlahverfi. Um býlin og stærðir þeirra segir í bókinni: Efstaland, efsta býlið, stofnað árið 1960 er 35ha, að auki fékk sú jörð sem beitiland, ræmu sem nær upp í Inghól.[18] Kvistir, næst fyrir sunnan Efstaland, stofnað árið 1954 og er landið 45ha.[19] Akurgerði er suður af Kvistum, tæpir

[10] Árni Magnússon & Páll Vídalín, 1913-1917, bls. 397
[11] Svavar Sigmundsson, 1979, bls. 202
[12] J. Johnsen, 1847, bls. 75
[13] Ný jarðabók fyrir Ísland, bls. 32
[14] Túnakort - Hvammur, Ölfushreppur, Árnessýsla, 1918
[15] Fasteignabók, 1932, bls. 19
[16] Sunnlenskar byggðir III. Vesturhluti Árnessýslu, 1983, bls. 367
[17] Sunnlenskar byggðir III. Vesturhluti Árnessýslu, 1983, bls. 367
[18] Sunnlenskar byggðir III. Vesturhluti Árnessýslu, 1983, bls. 368
[19] Sunnlenskar byggðir III. Vesturhluti Árnessýslu, 1983, bls. 369

45 ha að stærð.[20] Hlíðartunga, fyrir sunnan Akurgerði, tæpir 45 ha að stærð[21] og loks Lambhagi sem var byggt árið 1951 efst í Hvolslandi en 6-7 efstu hektararnir eru úr landi Hvamms. Nafn býlisins er sótt úr *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns*.[22]

Ekki hefur mikið verið ritað um húsakost jarðarinnar en í *Manntalinu* frá 1910 stendur á Hvammi torfbær með tveimur heilþilum og einu hálfþili.[23]

Sá bær hefur ekki verið ýkja gamall því öll hús Hvamms skemmdust meira og minna í stórum jarðaskjálfta sem reið yfir landið árið 1896. Í bókinni *Jarðskjálftar á Suðurlandi* segir: „Bæirnir upp með fjöllunum austanvert í Ölfusi urðu yfirleitt ekki eins illa útleiknir einsog þeir, sem á sléttunni voru; Reykir skemmdust töluvert, Reykjakot miklu minna, Sogn og Gljúfur eigi mjög mikið, Hvammur gjörféll; kippur þessi [6. sept] var mjög vægur á bæjunum austan með Ingólfsfjalli, þar sem kvöldkippurinn gjörði mestan skaðann, sem fyr hefir verið frá sagt."[24] Fyrir jarðskjálftann stóðu á Hvammi 8 bæjarhús og 10 peningahús. 5 bæjarhús gjörféllu í skjálftanum og 3 skemmdust mjög, 8 peningahús gjörféllu sömuleiðis og 2 skemmdust mjög.[25]

Hvammur stóð við almannaleið og áttu ferðamenn úr ýmsum áttum leið um jörðina.

,,Rétt er að benda á það að hin forna leið lá miklu nær fjallinu en bílvegurinn nú. Finnst sú leið auðveldlega frá Hvammstúnum með því að ganga ofan þeirra. Er stutt frá túnunum norður að rústum skilaréttanna undir hlíðum Ingólfsfjalls sem af lögðust 1846, að hluta til vegna skriðuhlaupa úr fjallinu."[26] Fjallað er nánar um leiðir um Hvamm í *Sunnlenskum byggðum* þar segir: ,,Ferðamenn úr Grímsnesi fóru enn um Lyngdalsheiði, á vaði yfir Álftavatn eða á Tunguferju yfir Sog. Þaðan um Grafningsháls að Hvammi í Ölfusi."[27]

,,Þriðja lögferjan var í Laugardælum. Þaðan lá leiðin þvert yfir mýrina um holt og mýrarsund. Í Mýrarsundin voru gerðir brúarstúfar, Hellisbrúin. Farin var stysta leið upp að Ingólfsfjalli. Þegar þangað kom var leiðin greið með fjallsrótunum á mótum mýrar og skriðu fram hjá Kögunarhóli, Hvammi, Gljúfri og Sogni. Má þar víða sjá leifar af fornri vegagerð. Steinum raðað í mýrina, flórvegur. Þar er fyrsti vegurinn sem gjörður var með því sniði sem síðar var notað: skurðir grafnir meðfram, efnið notað í veginn og borin möl yfir. Er það Sognsbrúin."[28]

,,Laugardælir voru efsti löggilti ferjustaðurinn yfir Ölfusá. Leið þessa fóru einkum þeir, er bjuggu ofarlega í Flóanum eða komu austan yfir Þjórsá hjá Króki eða ofar, og er yfir ána kom hjá Laugardælum, fóru þeir meðfram Ingólfsfjalli að sunnanverðu og vestan, að Hvammi í Ölfusi og þaðan út í Kamba, yfir Hellisheiði, hjá Kolviðarhóli, Lækjarbotnum, Hólmi og Árbæ, síðan yfir Elliðaár og til Reykjavíkur ... "[29]

[20] Sunnlenskar byggðir III. Vesturhluti Árnessýslu, 1983, bls. 370
[21] Sunnlenskar byggðir III. Vesturhluti Árnessýslu, 1983, bls. 371
[22] Sunnlenskar byggðir III. Vesturhluti Árnessýslu, 1983, bls. 372
[23] Manntal á Íslandi 1910. III. Árnessýsla, 1997, bls. 450-451
[24] Þorvaldur Thoroddsen, 1899, bls. 65
[25] Þorvaldur Thoroddsen, 1899, bls. 190
[26] Þór Vigfússon, 2003, bls. 125-126
[27] Sunnlenskar byggðir III. Vesturhluti Árnessýslu, 1983, bls.81
[28] Sunnlenskar byggðir III. Vesturhluti Árnessýslu, 1983, bls.281
[29] Jón Pálsson, 1946, bls. 31

4. NIÐURSTÖÐUR

Engar minjar fundust innan deiliskipulagsreits. Gamla þjóðleiðin liggur ofna við svæðið en er ekki innan svæðisins sem skráð var og því ekki í neinni hættu. Minjar geta fundist í jörðu þó þær sjáist ekki á yfirborði. Finnist minjar við framkvæmdir ber að stöðva þær strax og tilkynna til Minjastofnunar Íslands.

Mynd 3. Séð yfir deiliskipulagsreit til SV. Ljósm MHH

Mynd 2. Séð yfir deiliskipulagsreit. Tekið í SSV. Ljósm MHH

Kort 1. Deiliskipulagsreitur tekið í Norður í átt að Hvammi . Ljósmynd MHH

5. HEIMILDASKRÁ

Árni Magnússon & Páll Vídalín. (1913-1917). *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns. Árnessýsla* (B. II). Kaupmannahöfn: S. L. Möller.

Bjarni Harðarson. (2001). *Landið, fólkið og þjóðtrúin. Kortlagðir álagablettir og byggðir trölla, álfa, drauga, skrímsla og útilegumanna í Árnesþingi.* Selfoss: Sunnlenska bókaútgáfan.

Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 1-16. bindi. (1947-1950). Reykjavík: Hið íslenzka bókmenntafélag.

Einar Arnórsson. (1950). *Árnesingasaga. II. bindi. "Árnesþing á Landnáms- og söguöld.* (Guðni Jónsson, Ritstj.) Reykjavík: Árnesingafélagið í Reykjavík.

Fasteignabók. (1932). Reykjavík: Ríkisprentsmiðjan Gutenberg.

Frásögur um fornaldarleifar 1817-1823. Fyrri hluti. (1983). Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar.

J. Johnsen. (1847). *Jarðatal á Íslandi með brauðlýsingum, fólkstölu í hreppum og prestaköllum, ágripi úr búnaðartöflum 1835-1845, og skýrslum um sölu þjóðjarða á landinu.* Kaupmannahöfn: S. Trier.

Jón Pálsson. (1946). *Austantórur. II. bindi.* Reykjavík: Víkingsútgáfan.

Manntal á Íslandi 1910. III. Árnessýsla. (1997). Reykjavík: Ættfræðifélagið.

Margrét Hrönn Hallmundsdóttir & Edda Linn Rise. (2009). *Fornleifaskráning vegna skipulags í Ölfusi.* Eyrarbakki: Byggðasafn Árnesinga.

Ný jarðabók fyrir Ísland. (án dags.). Kaupmannahöfn: J.H. Shultz.

Ragnheiður Gló Gylfadóttir. (2020). *Aðalskráning fornleifa í Ölfusi: Áfangaskýrsla III.* Reykjavík: Fornleifastofnun Íslands ses.

Sunnlenskar byggðir III. Vesturhluti Árnessýslu. (1983). Búnaðarsamband Suðurlands.

Svavar Sigmundsson (Ritstj.). (1979). *Árnessýsla. Sýslu- og sóknalýsingar Hins íslenska bókmenntafélags 1839-1843.* Reykjavík: Sögufélag.

Þór Vigfússon. (2003). *Ferðafélag Íslands árbók 2003. Í Árnesþingi vestanverðu.* Reykjavík: Ferðafélag Íslands.

Þórður Ö. Jóhannsson. (1967). *Örnefnaskrá - Hvammur. Ölfushreppur, Árnessýsla.* Reykjavík: Örnefnastofnun.

Þorvaldur Thoroddsen. (1899). *Jarðskjálftar á suðurlandi.* Kaupmannahöfn: Hið íslenzka bókmenntafélag.

Túnakort - Hvammur, Ölfushreppur, Árnessýsla. (1918). Reykjavík: Þjóðskjalasafn Íslands.

Kort 2. Kort af deiliskipulagsreit í landi Akurgerðis í Ölfusi

	Austur (X)	Norður (Y)
H01	397554,292	387360,071
H02	397549,387	387488,246
H03	397642,380	387470,508
H04	397647,289	387361,722
L01	397916,949	387352,644
L02	397994,018	387404,263
L03	397981,226	387294,208
L04	398038,484	387337,873
L05	398102,217	387386,477
L06	398060,487	387448,782
L07	398170,894	387438,850
L08	398077,816	387460,389
L09	398135,229	387498,842
L10	398031,825	387537,750
L11	398089,237	387576,203
L12	397985,833	387615,111
L13	398043,246	387653,564
L14	397975,246	387632,328
L15	397952,417	387671,320
L16	398004,528	387718,690
L17	397949,771	387717,561
L18	397885,008	387716,226
L19	397889,888	387630,957
L20	397958,556	387620,948
L21	397958,388	387552,330
L22	397976,365	387539,672
L23	397896,772	387477,016
L24	397992,891	387467,456
L25	397918,906	387372,009
L26	398001,998	387427,661

Hlutl af aðalskipulagi Ölfuss 2020-2036

SKÝRINGAR

- Afmörkun deiliskipulags
- Lóðamörk
- Byggingareltur
- 00 Nr. lóða
- xxxx m² Stærð lóða
- Veghelgunarlína
- Gömul timburhús
- Borhola
- Rotþró
- Gróðurbeltl
- Vegir

Deiliskipulagstillaga þessi, sem fengið hefur málsmeðferð í samræmi við 1. mgr. 41. gr. skipulagslaga nr. 123/2010 var samþykkt í/á _____ þann ____20__
Tillagan var auglýst frá _____ 20__ með athugasemdafresti til____20__

Auglýsing um gildistöku breytingarinnar var birt í B-deild Stjórnartíðinda þann _____20__

Dags.	Skýring	Br.aft

Verkheiti: Akurgerði Ölfusi

Heimilisfang: Ölfus

Verktegund:

Landnúmer: | Staðgreinir:

Hannað af	Vigfús Halldórsson	Mælikvarði	01
Teiknað af	Vigfús Halldórsson	Mælikvarði	1:2000
Yfirfarið af	Vigfús Halldórsson	Dagsetning	11.10.2024
Samþykkt	Vigfús Halldórsson kt. 100760-5849		

BALSI ehf
Kt. 431199-2469
Teiknistofa / Tæknibjónusta

Vigfús Halldórsson
100760-5849
Byggingafræðingur BFI
Heiðarbrún 16, 810 Hveragerði
8984906 / vigfus.h@internet.is

Verknúmer	Svæði	Áfangi	Ábyrgð	Númer	Útgáf
—	—	—	A		

HÖFUNDUR ÁSKILUR SER ALLAN RÉTT Á TEIKNINGUM - FÆLI FÓLKI ER HÁÐ SKRIFLEGU SAMÞYKKI

DEILISKIPULAG

mkv. 1:2000

Deiliskipulag landbúnaðarbyggð í landi Akurgerðis í Ölfusi.

Greinagerð

Núverandi ástand.
Deiliskipulag er ekki fyrir hendi fyrir þetta svæði. Deiliskipulag þetta nær til lóðanna Fjallstún, Giltún og Fjallsbraut 3 ásamt fimm öðrum lóðum við Fjallsbraut og er skipulagssvæðið afmarkað á uppdrætti. Stærð skipulagssvæðis er 75680m².
Fyrir á skipulagssvæðinu eru þrjár lóðir og þrjú byggð hús. Fyrir utan þessi þrjú hús verður svæðinu skipt upp í fimm lóðir, og verða stærðir þeirra þessar:

Lóð 1 6744m²
Lóð 2 6861m²
Lóð 3 6593m²
Lóð 4 6366m²
Lóð 5 22983m²

Aðstæður:
Landið er grasi og skógi vaxið að hluta. Leitast verður eftir því að halda náttúru sem mest óskertri. Lagt er til með að húsin falli sem best að umhverfi og því áhrif á umhverfið lágmörkuð.

Stefna aðalskipulags:
Samkvæmt Aðalskipulagi er skipulagssvæðið hugsað sem landbúnaðarsvæði.

Byggingaskilmálar:
Skipulagið er í samræmi við Aðalskipulag Ölfuss 2020-2036.
þar sem segir að á Landbúnaðarsvæðum vilji sveitarfélagið stuðla að uppbyggingu í sveitarfélaginu og fjölga íbúum.Byggt verður íbúðarhús auk bílskúrs og allt að 80m² gestahús. Heimilt er að reisa skemmu samkvæmt skilmálum aðalskipulags, en þó skla byggingarmagn á lóð ekki fara umframnýtingarhlutfallið 0,15 . Byggingareitur fyrir hverja lóð er sýndur á uppdrætti. Mænishæð hús má vera allt að 12m frá gólfplötu.
Á lóð nr. 5 er heimilt að hafa allt að 30 gistirými í smáhýsum til útleigu.
Þjónustuhús fyrir gistirýmin verður reist á lóðinni.
Allur frágangur og hönnun bygginga skal vera í samræmi við byggingareglugerð, Byggingar skal staðsetja innan viðkomandi byggingarreits. Staðsetning húsa innan byggingareits er frjáls.
Mænisstefna húsanna er frjáls.

Veitur
Nýbýlaveitur munu sjá um vatnsöflun á svæðinu. Vatn skal uppfylla ákvæði neysluvatnsreglugerðar nr. 536/2001. Ef borhola er á lóð skal allur frágangur hennar vera í samræmi við 9. gr. reglugerðar sömu laga. Lagnir að húsum eru meðfram vegum.

Allur frágangur á fráveitum skal vera í samræmi við gildandi reglugerð nr. 798/1999, um fráveitur og skólp. Staðsetja skal rotþrær í samráði við Heilbrigðiseftirlitið og reglur þar af lútandi. Staðsetja skal rotþró 10 m frá lóðamörkum. Reynt verður að samnýta hreinsivirki á milli lóða, eins og hægt er. Að öðru leyti skal fyrirkomulag rotþróa, lagna og annarra veitukerfa vera í samræmi við reglugerð og leiðbeiningar sem um slíkar framkvæmdir gilda.
https://hsl.is/wp-content/uploads/2022/10/Leidb_minni-fraveitur_LOKA.pdf

Þjónusta
Brunavarnir skulu uppfylla ákvæði laga um brunavarnir nr. 75/2000.
Nægilegt slökkvivatn og vatnsþrýstingur þess er á ábyrgð Nýbýlaveitna.

Húseigandi ber ábyrgð á burðargetu aðkomuvega um einkalönd fyrir dæluþíla slökkviliðs, sem vegið geta 30 tonn.
Þjónusta slökkviliðs er frá Slökkviliði Suðurlands á Selfossi, í um 10 km fjarlægð.

Umhverfisáhrif:
Náttúruleg áhrif tillögunar eru minni en ella, þar sem um er að ræða viðbót við þegar byggt svæði. Til að milda ásýnd að byggingum svæðisins og bæta úr því jarð og gróðurraski sem framkvæmdirnar valda, verður raskað svæði sett gróðri sem hæfir umhverfinu.

Aðkoma
Aðkoma að lóðunum er frá Hvammsvegi og inn á núverandi veg við Akurgerði, Vegurinn verður í sameign lóðanna og skiptist viðahald vegarins jafnt á milli lóða. Kvöð verður á veginum að aðgengi sé að öllum lóðunum .

Fornminjar.
Ekki er vitað til að fornminjar séu á svæðinu.